

Nr 4.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.; given Stockholms slott den 4 januari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

2) förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å blindhetsersättningar.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å folkpensioner, invalid-
understöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå för var och en av perioderna oktober—november 1944, december 1944—januari 1945 och februari—mars 1945 med belopp, motsvarande hälften av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för respektive period, samt för vart och ett av tredje kvartalet 1944 och andra kvartalet 1945 med följande belopp, nämligen

i fråga om folkpension eller invalidunderstöd.....	35	kronor,	
beträffande barnbidrag för ett barn	25	»	,
»	»	» två	44 » ,
»	»	» tre	62 » 50 öre samt
»	»	» varje barn däröver ytterligare	12 » 50 » .

Där sålunda för tredje kvartalet 1944 eller andra kvartalet 1945 bestämt belopp understiger en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för kvartalet, skall dock dyrtidstillägg för kvartalet utgå med en tredjedel av kvartalsbeloppet. Dyrtidstillägg utgår icke å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor för år räknat. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Där tillägg förfaller till betalning en gång varje tilläggsperiod och förfalltiden inträffar tidigare än under periodens sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om tilläggspensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfalltiden inträffar. Där tillägg förfaller till betalning flera gånger under samma tilläggsperiod, må tillägget höjas så, att detsamma varje gång kan utbetalas jämnt i tiotal ören. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidraga kommuner med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 23.8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21.4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1944 och 1945 utanordnade tilläggs pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

landsting med belopp motsvarande 22.8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1944 och 1945 utanordnade tilläggs pensioner och invalidunderstöd.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

Förslag
till
Förordning
om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å blindhetsersättningar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall under budgetåret 1944/45 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med 208 kronor för år räknat.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Om tillägg, som skall utbetalas kvartalsvis, förfaller till betalning tidigare än under kalenderkvartalets sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om blindhetsersättningen upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Dyrtidstillägg utgår icke, där blindhetsersättning upphört att utgå, när dyrtidstillägget eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning skola, där ej annat följer av 1 §, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1944.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 4 januari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar* samt anför.

Hittills tillämpade grunder för dyrtidstilläggets beräkning.

Från och med år 1941 utbetalas dyrtidstillägg till den som åtnjuter folkpension, i vilken tilläggs-pension ingår, eller invalidunderstöd, barnbidrag eller blindhetsersättning. Dock utbetalas ej dyrtidstillägg å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor om året.

Under år 1941 verkställdes utbetalningen på det sätt, att vissa månader ett extra månadsbelopp av vederbörande förmån utbetalades såsom dyrtidstillägg. Tre dylika månadsbelopp utbetalades under året.

För första halvåret 1942 utbetalades två extra månadsbelopp av vederbörande förmån såsom dyrtidstillägg.

För tiden därefter ha bestämmelserna om dyrtidstillägg meddelats budgetårsvis.

Vid bestämmandet av dyrtidstillägg för budgetåret 1942/43 träffades i viss mån ändrade anordningar rörande grunderna för tilläggs utgående. De nya grunderna inneburo, att under budgetåret utgingo dels två procentuella tillägg, motsvarande vardera en månadsutbetalning, dels ock två fixa tillägg. Vardera av de fixa tilläggen uppgingo å folkpensioner och invalidunderstöd till 35 kronor — d. v. s. vad som motsvarade det genomsnittliga värdet av en månadsutbetalning för dem, som i ortsgrupp 2 ej hade egna inkomster — och å barnbidrag till ett belopp, vars storlek var beroende av antalet barn och i det närmaste motsvarade en månadsutbetalning i ortsgrupp 2 till barn i fall där varken barnet självt eller dess föräldrar hade egen inkomst; dyrtidstillägget å barnbidrag utgick å det barnbidragsbelopp, som belöpte å barnet, innan avdrag för inkomst verkställdes. Där beloppet av de fixa tilläggen, vilka utgingo kvartalsvis, understeg en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för kvartalet, utgick dyrtids-

tillägg för kvartalet dock med en tredjedel av kvartalsbeloppet. Anledningen till att ändrade grunder för dyrtidstilläggets beräkning sålunda fastställdes var, att mot systemet med procentuella dyrtidstillägg kunde anmärkas, dels att det ställde förmånstagare i de lägre dyrortsgrupperna i en relativt sämre ställning än förmånstagarna i den högsta dyrortsgruppen, dels ock att förmånstagare med egen inkomst missgynnades, varigenom villigheten att utföra arbete kunde minskas. Å andra sidan medförde systemet med fixa tillägg den nackdelen, att det förstörde klyftan mellan dem, som hade lägsta tilläggspension, och dem, som ej hade någon tilläggspension. Vid övervägande av de skäl, som talade för och emot systemet med utslutande procentuella och systemet med utslutande fixa tillägg valdes den förut omnämnda medelvägen med två procentuella och två fixa tillägg. Dyrtidstillägg å blindhetsersättningar utgingo fortfarande varje kvartal med ett månadsbelopp av blindhetsersättningen, vilket i princip dock icke avvek från de nya bestämmelserna i fråga om folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, eftersom alla blindhetsersättningar och sålunda även dyrtidstilläggen å desamma utgingo med fixt belopp.

Jämväl för innevarande budgetår utgå dyrtidstilläggen å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag med såväl procentuella som fixa belopp. Medan antalet fixa tillägg bibehållits vid två, har antalet procentuella tillägg däremot ökats till tre. De tre procentuella tilläggen avse respektive oktober—november 1943, december 1943—januari 1944 och februari—mars 1944. De båda fixa tilläggen avse respektive tredje kvartalet 1943 och andra kvartalet 1944. Antalet extra månadsutbetalningar såsom dyrtidstillägg å blindhetsersättningar har för innevarande budgetår ökats till fem.

Storleken av dyrtidstilläggen fastställdes under 1941 med hänsyn till den stegring, som socialstyrelsens på 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå beräknade levnadskostnadsindex undergått efter stormaktskrigets utbrott hösten 1939. Per den 1 juli 1941 hade levnadskostnadsindex stigit till 140, d. v. s. med 29.6 procent i jämförelse med index vid stormaktskrigets utbrott. Med hänsyn till att utbetalning av procentuella tillägg å folkpensioner och invalidunderstöd i annan ordning än med helt månadsbelopp skulle stöta på stora svårigheter, begränsades kompensationen till tre månadsutbetalningar, d. v. s. 25 procent av årsbeloppet.

Vid bestämmandet av dyrtidstilläggen för första halvåret 1942 uppgick stegringen av levnadskostnaderna till $34\frac{1}{4}$ procent. Det antal månadsutbetalningar, som närmast motsvarade nämnda procenttal, var fyra, motsvarande $33\frac{1}{3}$ procent av vederbörande förmåns årsbelopp. Med hänsyn härtill beslöts, att under första halvåret 1942 skulle utbetalas två månadsbelopp såsom dyrtidstillägg.

Då ställning togs till frågan om storleken av dyrtidskompensationen för budgetåret 1942/43 hade enligt socialstyrelsens index en ytterligare stegring av levnadskostnaderna skett till mellan 39 och 40 procent. Ett femte tillägg i form av en hel månadsutbetalning skulle ha inneburit en dyrtidskompensation

av $41\frac{2}{3}$ procent. Såsom förut nämnts stannade man vid fyra tillägg, nämligen två procentuella och två fixa.

Vid bestämmandet av dyrtidstilläggen för innevarande budgetår hade en ytterligare levnadskostnadsstegring med ungefär två procent ägt rum. Stegningen uppgick till $41\frac{2}{3}$ procent, och den gräns hade alltså uppnåtts, vid vilken fem månadstillägg kunde anses motiverade.

Kostnaderna för de för innevarande budgetår utgående dyrtidstilläggen fördelas mellan kommunerna, landstingen och staten. Kommunerna bidraga därvid med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 23,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21,4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1943 och 1944 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Landstingen bidraga med belopp motsvarande 22,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1943 och 1944 utanordnade tilläggspensioner och invalidunderstöd. Återstående kostnad bestrides av staten.

Bestämmelserna rörande dyrtidstilläggen för innevarande budgetår, för vilkas huvudgrunder redogjorts i det föregående, innefattas i följande den 30 juni 1943 (nr 445—448) utfärdade författningar, nämligen lagen om dyrtidstillägg under bugetåret 1943/44 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, kungörelsen med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av förenämnda lag, förordningen om dyrtidstillägg under budgetåret 1943/44 å blindhetsersättningar och kungörelsen med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av förordningen.

Departementschefen.

Bestämmandet av storleken av den dyrtidskompensation, som för innevarande budgetår skulle tillkomma dem, vilka åtnjöto folkpension, invalidunderstöd, barnbidrag eller blindhetsersättning, skedde med utgångspunkt från socialstyrelsens per den 1 april 1943 beräknade levnadskostnadsindex med 1935 såsom basår. Nämnda index uppgick till 153, vilket innebar, att levnadskostnaderna från tiden närmast före det nu pågående världskrigets utbrott stigit med $41\frac{2}{3}$ procent. Vid en levnadskostnadsstegring av denna höjd ansågos fem extra månadsutbetalningar under budgetåret vara motiverade.

Enligt indexberäkningarna per den 1 oktober 1943 kvarstår indextalet för samtliga levnadskostnader i 1935 års serie vid 153. Då nämnda indextal uppnåddes redan den 1 oktober 1942, har levnadskostnadsindextalet sålunda varit oförändrat under ett helt års tid. Indextalet per den 1 januari 1944 är ännu ej känt, men anledning saknas till antagande, att några förskjutningar av betydelse inträffat under det sistförflutna kvartalet. Vid sådant förhållande torde redan nu förslag kunna framläggas rörande dyrtidstilläggen för nästa budgetår å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar.

På grund av det oförändrade levnadskostnadsläget bör storleken av dyrtidskompensationen uppenbarligen förbliva densamma under nästa budgetår som under innevarande. Vad beträffar systemet för bestämmandet av dyrtidstilläggen ha sedan sistlidna vår, då dyrtidstilläggen för innevarande budgetår bestämdes, icke tillkommit några omständigheter av beskaffenhet att böra rubba det beslut från statsmakternas sida, som då tillkom. Dyrtidstilläggen å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag böra alltså utgå med tre procentuella och två fixa tillägg och å blindhetsersättningarna med fem extra månadsutbetalningar. Ej heller beträffande de tekniska anordningarna för utbetalning av dyrtidstillägg samt de tider tilläggen skola avse bör ändring ske i vad som för närvarande gäller. Såvitt avser folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag bör alltså ett fixt tillägg avse tredje kvartalet 1944, de tre procentuella tilläggen respektive oktober—november 1944, december 1944—januari 1945 och februari—mars 1945 samt slutligen ett fixt tillägg andra kvartalet 1945. Jämväl kommunernas och landstingens bidrag böra förbliva oförändrade. Kommunerna böra sålunda betala, kommun i ortsgrupp 1 23,8 procent, kommun i ortsgrupp 2 21,4 procent samt kommun i ortsgrupp 3 21 procent av kommunens andel i kostnaderna för under vartdera av åren 1944 och 1945 utanordnade tilläggs-pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Landstingen böra erlagga 22,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1944 och 1945 utanordnade tilläggs-pensioner och invalidunderstöd.

Till frågan om äskande av anslag för statsverkets kostnader för dyrtidstilläggen anhåller jag att senare denna dag få återkomma.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts ha inom socialdepartementet upprättats förslag till

lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 å blindhetsersättningar.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga nyssnämnda förslag till lag och förordning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:
Jan-Erik Stenius.